

שאלה: לפני לימוד תורה אנו מברכים שלוש ברכות. נכון כי בגמרא (ברכות יא ע"ב) היו שלוש דיעות בזה אלא שאנו מחמירים לברך כמו כולן. האם אין בזה חשש ברכה לבטלה? לכאורה צריכים להחליט איזו מהן הראויה ביותר ולברך רק אותה?

תשובה: נכון שהיו שלוש דיעות אבל יש כוונה שונה בכל אחת מהן, ולכן סיכום הגמרא הוא להגיד את שלושתן. לא מפני שיש ספק איזו מהן הנכונה, אלא מפני שכולן טובות וראויות.

ברכה ראשונה "אשר קדשנו במצוותיו וציונו" היא על גוף מעשה המצוה. היא אחת מתרי"ג מצוות, שכל יהודי בעולם חייב ללמוד תורה כדי לדעת מה הקב"ה רוצה ממנו. כבר רבי סעדיה גאון כתב בספרו "אמונות ודיעות" (מאמר ג פסקא ז) כי אין ישראל אומה אם לא ע"י תורותיו [זה כולל תורה שבעל פה]. אין שום "דבק" המחבר את עם ישראל כאומה לדורותיו, כי אם שמירת התורה. ללא זאת ההתבוללות מכרסמת בישראל וחלקים נרחבים מהאוכלוסיה נאבדים תמיד מהעם, הם וצאצאיהם. ולכן כמו שמברכים על הנחת תפילין, כך מברכים על מעשה המצוה של לקחת ספר קדוש וללמוד בו.

ברכה שניה "והערב נא את דברי תורתך בפנינו" היא בקשה שנרגיש מתיקות בלימוד. כי אם האדם מרגיש יובש בלימוד, קריאה שגרתית, רק "לצאת ידי חובה", בסופו של דבר לא יפנים את הלקחים, וגם לא יזכור מה שלמד; והגרוע מכל כי כל סיבה קלה המפריעה לו בריכוז מחשבתו תשמש לו תירוץ להפסיק את לימודו. לכן מבקשים אנו מהקב"ה שיחונן אותנו שנרגיש נעימות ועונג בלימודנו. וגם מצורפת לברכה זו בקשה שהקב"ה יעזור שגם צאצאינו יעסקו בתורה.

והברכה השלישית, היא המעולה שבכל הברכות (כך לשון הגמרא) כי בה מוזכר "אשר בחר בנו מכל העמים". יש מדרש פלא בתחילת פרשת תרומה. על מלך שהשיא את בתו לאיזה נסיך הבא ממרחקים. אמר לו האב, אי אפשר למנוע ממך שתקח את בתי אתך למרחקים למקום מְגוֹרִיךָ. אבל תעשה לי טובה. תכין לי שם חדר קטן שאבוא מפעם לפעם לבקר אצלך, כדי להיות קרוב אל בתי. כך הקב"ה אמר לישראל, כאשר אתם לוקחים את תורתו, כביכול לי אתם לוקחים יחד אֶתָּה. כי התורה היא מהחכמה שלי, ואני שורה על כל הלומד אותה.

לכן כאשר אנו לומדים תורה, בזה מתברר "אשר בחר בנו מכל העמים". כי רק לנו יש התורה באמת.

ידוע שכל הברכות הן רק מפני תקנת חז"ל. אבל ברכת המזון היא חיוב דאורייתא ("ואכלת ושבעת וברכת" – דברים ח, י). וכן ברכת התורה אנו מחוייבים בה מהתורה (כך אמרו במסכת ברכות כא ע"א). וכך פסק הרמב"ן. ואף שהרמב"ם אינו מזכיר "ברכת התורה" ב"ספר המצוות" שלו, זאת מפני שהברכה נכללת במצות לימוד התורה, ובאמת גם הברכה היא מדאורייתא [כך הסביר "ערוך השולחן", בסי' מז סעיף ב, וכן הסכים ה"משנה ברורה"].

יש עוד חומרא גדולה במצוה זו של ברכת התורה. חז"ל (בבא מציעא פה ע"ב) ייחסו את עונש חורבן ארץ ישראל מפני שלא היו מברכים כראוי ברכת התורה. ודאי כי כן ברכו הברכה, אבל הם לא כיונו בה. כידוע "תפלה בלי כונה, היא כגוף בלי נשמה" (חובות הלבבות, שער חשבון הנפש, אופן ט). כלומר הממללים את המלים, בלי תשומת לב אל תוכן הדברים שאומרים, איבדו רוב התועלת של הברכה, וזה נחשב כאילו לא ברכו.

מה הקשר בין ברכה זו לחורבן הארץ? כותב מהר"ל (נתיבות עולם, עבודה, פרק יח) "ארץ ישראל ארץ קדושה, נבדלת מכל הארצות, ובזה ישראל נבדלים מכל האומות". בזה מתבטא שאנו עם המיוחד להקב"ה. הקדים אותו בזה הרמב"ן (על ויקרא יח, כה) בהביאו את המקרא "וְאָמַר לְכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת אֲדַמְתֶּם, וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לְכֶם לְרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים" (ויקרא כ, כד). יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים... **בַּתְּנוּ לָנו אֶת הָאָרֶץ** שיהיה הוא יתברך לנו לאלוהים ונהיה מיוחדים לשמו". כלומר יש קשר ישיר בין בחירתנו לבין נחלת ארץ ישראל. זה תלוי בזה.

אם לא יודעים להעריך בהכרה מלאה ולכבד את התורה, לשמוח בה ולדעת שעל ידה אנו "עם הנבחר", מה לנו עם הארץ הנבחרת הזאת? לכן חלילה משמיטים אותה מתחת ידינו.

בימינו יש לחצים עלינו לתת לגוים חלקים מארצנו. וגם מִבֵּין עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַטּוֹעִים לְחֹשֵׁב כֵּךְ. זֶה עוֹנֵשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין אָנוּ מְכוּוֹנִים כְּרָאוּי בְּשִׁלּוֹשֵׁת הַבְּרֻכּוֹת הָאֵלוּ. כֹּל אַחַת מֵהֵן הִיא חֲשׂוּבָה בְּיִתְרָה.